

GOGA

Blaž Kutin

Kenozoik

Rolandi

Za resničnost potrebuješ veliko domišljije.

John Lennon

1

Topa utrujenost, ki ga je ves dan pritiskala k tlom, se je ponoči razblinila. Srce mu je divje utripalo, a čutil je mir. Zvok sirene ga je polnil z občutkom moči, prazna cesta mu je dajala iluzijo kontrole. Dolga žarometa sta ravno dovolj osvetljevala pot pred njim, da je lahko sproščeno drvel po prehitevalnem pasu. Tudi pomislil ni, da bi mu lahko počila guma ali da bi povozil nič hudega slutečo žival, ki bi stekla pred njegovega rešilca. Njegov razlog obstoja je bil jasen. Računali so nanj in nič mu ne bo preprečilo čimprejšnjega prihoda na kraj nesreče.

Z Miranom, ki je sedel ob njem, vso pot nista spregovorila, in tudi Goran se ni oglašal. Miran je bil diplomirani zdravstvenik, Goran zdravnik. On, Luka, je bil zdravstveni tehnik, toda imel se je predvsem za voznika. Če bi mu ponudili, nikoli ne bi stopil iz rešilca. Samo pripeljal bi, počakal in potem odpeljal. Službo je imel rad, in če bi razmišljal v pretencioznih pojmih, bi celo rekel, da ga je osmišljala.

Gorana, zdravnika zadaj za vmesno steno, ni poznal dobro. Na intervenciji je bil zato, ker je šlo za najvišjo

stopnjo nujnosti. V takih primerih potrebuješ zdravnika, zato se jima je z Miranom običajno pridružil Klemen, včasih Nejc, toda Klemen je bil že od četrtega na bolniški, Nejc pa na dopustu. Klemen, Goran ali Nejc, bilo je vseeno, kajti zdravniki so do reševalcev gojili precejšnjo mero nedostopnosti, ki si jo je Luka razlagal kot profesionalnost. Domačnost vodi v dramo, te pa je pri tem delu že tako dovolj.

Mirana je poznal skoraj tri leta, čeprav površno. Miran je njega od nedavnega poznal bolje, kajti za trenutek ali dva je postal Lukov zaupnik. Reševalci vidijo marsikaj in vse to se nekam odlaga. Zato imajo vzpostavljen sistem zaupništva. Miran je bil eden tistih, h katerim so kolegi prihajali, če so se hoteli pogovoriti. To je pred dvema mesecema storil tudi Luka, vendar pri njem ni šlo za travme z intervencij. Prišel je, da bi potožil o Leni. Povedal mu je, kako ne zna več ravnati z njo, kako jo čisto vsaka reč potolče. Nekaj vidi ali pa nekaj pomisli, in že smo tam. To je bilo, še preden so jo našli na stolpu in še preden je kupil tisto knjigo. Miran ga je potrpežljivo poslušal do konca, potem pa povprašal, kako se Luka počuti. Ali dobro spi? Predlagal je, naj Leno naroči pri hišnem psihologu Jaklinu. Toda Lena je k Jaklinu že hodila. Vse, kar je Luka imel od dveh rund piva, ki jih je plačal, je bilo zavedanje, da Miran zdaj o njem ve stvari, ki jih Luka o Miranu nikoli ne bo.

K sreči to ni vplivalo na njun odnos. Med vožnjo je lahko še vedno dokaj sproščeno sedel zraven njega, kajti Miran je bil izrazito nezahteven tip. Ko si bil z njim, si lahko nanj tudi v hipu pozabil, če si tako hotel. Z Leno

je bilo povsem drugače. Luka se nikogar ni tako močno zavedal, kot se je nje. Kadar je bila dobre volje, mu je srce kar zaigralo, vendar že dolgo ni bila dobre volje. Že mesece jo je obdajala težka, svinčena avra, v stiku s katero ni znal drugega, kot da se nemočno paca in čaka, kdaj se bo spet lahko preoblekel v reševalsko opravo in po cesti gonil svojega rešilca.

*

Ko je pripeljal na kraj nesreče, se je danilo, avtocesta je bila okopana v jutranji megli. Parkiral je ob drugih rešilnih, gasilskih in policijskih vozilih, reševanje je bilo v polnem teku. Iz Ljubljane je pripeljal prvi, kolegi v treh drugih rešilcih so zaostajali za več minut. Luka, Miran in Goran so ubrano pohiteli med poškodovanimi avti in se spotoma ogledovali okoli sebe, toda vidljivost je bila slaba. Zato pa se je jasno slišalo posamično stokanje, občasne krike, zvok električnih žag in rezke, odločne besede reševalcev, ki so pomagali ponesrečencem. V verižni prometni nesreči naj bi trčilo okoli trideset vozil.

Gasilci so rezali in odstranjevali pločevino, da bi se lahko prebili do ponesrečenca, ki je bil ujet za volanom svojega avtomobila. Luka in Miran sta čakala zraven, pripravljena, da v hipu priskočita in začneta pomagati. Goran je medtem govoril s ponesrečencem.

»Gospod, se spomnite svojega imena, kako vam je ime? Ne se premikate. A čutite roke? Pa noge? Pomigajte s prsti. Gospod, me slišite? Samo še malo potrpite. Ne zaspat, odpret oči.«

Možakar iz sebe ni spravil več kot par nerazločnih besed. Bil je srednjih let, v sivi obleki s kravato in kratko brado. Ni bil čisto pri sebi, poškodbe so bile resne in izgubil je veliko krvi. Ko je gasilec uspelo omogočiti dostop v kabino avta, so ga vsi trije reševalci previdno izvlekli ven in položili na nosilo. Nujno je potreboval infuzijo, zato je Goran ocenil, da ga morajo takoj odpeljati.

V Lukov rešilec, v katerem je zadaj kot vedno ležalo nekaj otroških igrač, so medtem člani neke druge ekipe že posedli deklico z zlomljeno roko in najbrž s pretresom možganov. Goran je prosil, naj jo presedejo v drugo vozilo, a ni hotela. Otepala se je vsakogar, ki se je je poskusil dotakniti. Z zdravo roko je k sebi stiskala plišastega medvedka, čeprav je bila prestara zanj, in milo prosila po svoji mami, s katero je bila v avtu, ko je prišlo do nesreče. Potem je začela bruhati. Goran, ki je imel polne roke dela z možakarjem, je ocenil, da ni več časa za odlašanje, šlo je za vsak trenutek. Miran je ostal zadaj z Goranom, Luka pa je skočil za volan, vžgal motor in odpeljal nazaj proti Ljubljani. Ko se je rešilec dovolj oddaljil, je vključil sireno in močno pritisnil na gas.

*

Možakarjeva usoda je bila med vožnjo v veliki meri odvisna od Luke, ki je v odgovornosti užival. Pomislil je na deklico. Zakaj je hotela ostati tu? Zaradi igrač? On jih je kupil, potem ko je imel Miran nekajkrat precejšnje težave z otroki. Otroci so specifični. Pri odraslem se pogovoriš in hitro navežeš zaupanje, otroku pa se moraš res približati, da te sprejme. Pri tem pomagajo tudi rekviziti.

Pot nazaj mu je kot vedno minila veliko hitreje, tako je bilo od nekdanj in ne samo v službi. V rekordnem času je pripeljal na vpadnico in se začel odločno prebijati skozi dopoldanski promet. Nekaj minut kasneje je že parkiral pred vhodom v urgenco. Ko je odprl zadnja vrata, mu je Goran pomenljivo odkimal: možakar ni preživel. Luki se je obraz stemnil, Miran pa je objokani deklici mimo njega pomagal v stavbo.

*

Po končani izmeni si je pred vhodom prižgal cigareto. Vozil je brez napake, na drugo ni imel vpliva. Med intervencijami, pri katerih je sodeloval, je do zdaj umrlo 57 ljudi, od teh 32 med vožnjo v rešilcu. Današnji možakar je bil torej številka 33. Čutil je sočutje in obžalovanje, a sočutje in obžalovanje sta bila umaknjena za kopreno, skozi katero je gledal v svet. Usode ponesrečencev mu niso smele priti do živega, sicer ne bi mogel opravljati svojega dela.

Določene scene so se mu vendar vtisnile v spomin. Recimo starejša ženska v zadnjih izdihljajih, ki so jo pripeljali prejšnji mesec. Doživljala je epilog, ki je bil pri vseh, ki jih je videl v tej fazi, nič drugega kot beden. Med stokanjem je vsake toliko v krču dvignila glavo gor proti stropu, povsem obmolnila, potem pa spet omagala. Ko je na njeni majici opazil napis *Fuck the Clock*, ga je prijelo, da bi ji s telefona zavrtel Patti Smith, toda ravno v tistem trenutku so jo odpeljali naprej po hodnikih. Zanja ni bilo več muzike, lahko ji je le želel, da bi ji tik pred zdajci uspelo še zadnjič iztegniti sredinec.

Odvrgel je cigareto in se zazrl v Leno, ki je prišla iz stavbe in se na videz lahkotno napatila proti njemu. Je bila pri Jaklinu? Nasmehnila se mu je, on pa jo je poljubil.

»Kako si? Si okej?«

Prikimala je, nato sta se sprehodila do garaže, kjer je imel parkiranega karavana. Lena ni imela pojma, koliko njenih pacientov je že umrlo. Moralo jih je biti na ducate, morda stotine. Poznala jih je, saj je skrbela zanje, pa vseeno v svet ni zrla izza koprane, temveč je čutila z njimi. A zadnje mesece se je ta empatija začela nevarno širiti. Ni več čustvovala le s pacienti, čustvovala je s potepuškimi psi, z begunci, s kanarčki, z izrvanim grmom. Vedel je, da je samo vprašanje časa, kdaj se bo dokončno sesula pod bremenom. Zato ni bil presenečen, da so jo pred tedni našli gor na stolpu. Ko so ga poklicali in mu povedali, ni bil šokiran. Bil je le prestrašen.

Na poti proti nakupovalnemu centru je med prebijanjem skozi gnečo na radiu poiskal veselo popevko in s pogledom preveril, ali ji ustreza.

»Še pri tvojih se morava ustavit,« je spomnil.

»Vem. Oči je klical, da ne bi pozabila.«

»A moraš potem res še tja, v center? Lihkar si končala dvojni šiht.«

»Saj ne za dolgo.«

Ustavil je pred semaforjem in na meniju izbral Boba Marleyja, veliko bolje kot radio. Zazrl se je v pešce, ki so pred njima v obeh smereh prečkali cesto. Med njimi je opazil starca, ki se je s pomočjo hodulje počasi prebijal čez zebro. Upognjen proti tlom, guba pri gubi. Zaskrbljeno je pogledal Leno in res, oči je imela prilepljene nanj.

»Predstavljaš si, da je imel dolgo pa lepo življenje. A veš?« ji je mehko rekel, Lena pa si je z rokavom obrisala vlažne oči.

Kaj takega se je lahko zgodilo kadarkoli, kjerkoli. Nekaj je videla ali pa si ji nekaj rekel. V soboto, na primer, jo je kot otroka izgubil v supermarketu, medtem ko je naročal delikateso. Iskal jo je in klical na mobitel, vendar se ni oglašala, dokler je končno ni našel nepremične zagledane v police z vloženimi kumaricami. V ducate kozarcev z velikimi, debelimi kumaricami, stisnjenimi v motni tekočini. Kdo ve, kaj je videla v tem. Nič dobrega, in proti temu se ni znal boriti.

Začela se je *No Woman, No Cry*, a jo je raje preskočil. *Three Little Birds*.

*

Lenini starši so živeli sredi Rožne doline v hiši, ki je, kot oni, videla že boljše čase. Fasada je bila načeta, streha prav tako, kurilnega olja pa je že nekaj časa zmanjkovalo, čeprav še marec ni bil. Z Leno sta jih običajno obiskovala kakih trikrat na teden, vedno na Štefanovo pobudo. Najboljše pri tem je bilo, da ni težav s parkiranjem. Spredaj na pločniku se je vedno našel prostor, za razliko od Šiške, ki je bila prava nočna mora.

Zadnje mesece Lena ni imela toliko časa. Kadar ni bila v bolnišnici, je delala kot prostovoljka v begunskem centru, tako da se tokrat niso videli že deset dni. Takoj ko sta prišla in se sezula, jo je primerno neučakani Štefan odpeljal v delovno sobo, Luka pa je ostal obsojen na Majdo. Z Majdo se nisi zares pogovarjal, čeprav je bila gostobesedna. A to ga ni motilo,

nasploh ni bilo narobe nič konkretnega, samo preveč rad ni bil tu. Moral je počakati, kajti če se je na kaj lahko zanesel, je bilo minevanje časa. Na neki točki bosta z Leno sedla v avto in odšla. Potem mu bo na neki točki povedala, kako je bilo pri Jaklinu. Na neki točki se bo vrnil v službo in nekoga pomagal rešiti, ali pa ne. Na neki točki se bo tudi končno bolj posvetil svoji glasbi. In potem, precej kasneje, bo na neki točki vsega konec. Ni bil posebno velik občudovalec življenja, a na to konkretno točko vseeno raje ni mislil.

Majda jima je postregla s čajem in prisedla.

»Ne boš verjel: skoraj sem pojedla piškot,« je poročala. »Naj bi bil brez glutena, pa ni bil.«

»Ojej,« je vljudno odvrnil. Bil je v bundi, pa ga je vseeno zeblo.

»Barabe sestavine napišejo tako na majhno, da mora človek prav dešifrirat, da kaj razbere.«

»Ne vem, zakaj to delajo.«

Zavzdihnila je, pihnila v skodelico in naredila požirek. Potem se je zagledala v prazno vazo.

»Včasih se počutim, kot da bi bila ... Moram prav pomislit, da najdem besedo.«

Luka se je nesproščeno presedel v stolu. Izkušnje so ga učile, da je to uvod v dolg monolog o njenem zdravstvenem stanju. Imela je precej resno avtoimunsko bolezen, vedno znova je pozabljal, kako se ji reče. Celiakija. Brez nje, je trdila Majda, bi bilo njeno življenje čisto drugačno.

A tokrat je obmolnila. Še nekaj časa je zamišljeno zrla v vazo, potem pa ga je pogledala in se zaupno nagnila naprej.

»Poslušaj, a se ti še zmerom zdi dobra ideja?«

»Zdaj je pa res malo pozno, da bi si premislili,« je odvrnil z rahlo sitnim glasom. Ni imel potrpljenja, vse so bili zmenjeni.

»Tuhtala sem, ni vseeno malo drastično? Saj hodi k psihiatru ...«

»Jaklin je idiot. Sploh pa sumim, da ne jemlje tablet.«

»Kaj pa vem. A še zmerom nonstop joka?«

»Je ne vidiš? Bi rada, da gre spet na grad?«

Jezno jo je gledal, ona pa je zavzdihnila. Izvlekel je cigareto.

»Grem enega prižgat.«

Odločno je vstal in se pobral na vrt, Majda pa je iz žepa izvlekla džoint, si prižgala in globoko vdihnila. Glavo je napol obrnila proti hodniku in zaklicala:

»Lenči, boš en dim?«

*

Luka je kadil, zagledan proti odprti garaži, iz katere je kugal kljun starega čolna. Zakaj ga je tako razjezilo? Je Majda izrazila dvome, ki jih je imel tudi sam? Tedne je pretehtaval in vedno prišel do istega zaključka. Če ne bodo poskusili, nikoli ne bodo vedeli. Ugasnil je cigareto, stopil za vogal in pogledal skozi priprto okno Štefanove delovne sobe.

Štefan se je živčno prestopal gor in dol, Lena je v bundi sedela za njegovo mizo in brala, hitro in osredotočeno, list za listom. Majda je zanjo trdila, da je očkova punčka, toda tukaj zdaj, takole skozi okno, je bil Štefan tisti, ki je bil videti kot otrok. Slep za to, da je v resnici ona tista, ki potrebuje njegovo pomoč.

Kmalu je odložila še zadnji list.

»In?« je v istem hipu vprašal Štefan.

»Malo sem presenečena.«

»Ampak – a ti je všeč?«

Luka je lahko razločil vsako besedo. Prižgal si je novo cigareto.

»Bere se kot običajna kriminalka.«

»Ni ti všeč.«

»Samo presenečena sem.«

»V dobrem ali slabem smislu?«

»Daj mi moment, da razmislim. Žanr, a?«

»Kdo pravi, da mora biti vse zmerom visoka umetnost?«

»Noben. Je pa zelo ...«

»Aktualno? Saj me poznaš, sploh pa živimo v takih časih. Samo ne morem se odločit, kdo pobija begunce.«

Štefan je začel svojo šesto knjigo pisati pred dobrimi štirimi leti, ravno v času, ko sta se Luka in Lena spoznala. Prvotno je hotel napisati sodoben triler, v katerem bi žanr služil zgolj kot pretveza za poglobljeno analizo sodobnih odnosov. Vendar ga je razjedala negotovost, večkrat je začel od začetka, odlašal je in si premišljal glede tematike, spreminjal slog. Njegov prvi roman, eksistencialno popotovanje po lastnem odraščanju v sedemdesetih, je bil dokaj odmeven. S tretjim, epsko fresko družine na prelomu 19. in 20. stoletja, je bil nominiran za kresnika. Toda prejšnji, peti roman, v katerega je po lastnih besedah dal vse, kar je imel v sebi, so kritiki raztrgali, bralci pa ignorirali. Štefan je trdil, da je nerazumljen, in Lena se je strinjala. Kot je priznala Luki, teksta tudi sama ni čisto razumela.

»Ta tvoj inšpektor ...« je naglas pomislila.

»Matija Valant.«

»On se mi zdi malo ...«

»Stereotipen? Vem,« je vneto prikimal Štefan. »Delam na tem, da bi ga poglobil kot lik.«

»Mogoče probaj dati več sebe noter.«

»Kam, v njega? On je čisto drugačen od mene.«

»Ampak njegov odnos z ženo, recimo, bi pa lahko bil podoben tvojemu z mami.«

»Onadva nimata nekih problemov.«

»Saj to mislim. Malo mu zakompliciraj življenje.«

Štefan se je zamišljeno popraskal po ledenem nosu. Lena je pogledala ven in opazila Luko. Prikimala mu je, češ, ve, dolgo traja.

»Mogoče imaš prav,« je po premisleku rekel Štefan. »Vidiš, to rabim: tvoj feedback!«

Luka si je zdolgočaseno prižgal novo cigareto in se sprehodil do garaže. Čoln v njej ni bil ne vem kaj, raje bi imel jadrnico. Ni znal jadrati, toda jadrati se naučiš. Pomislil je na Tenerife, najbolj oddaljeno točko, kjer je kdaj bil.

*

Med vožnjo je na meniju izbral *Popcorn* v izvedbi Hot Butter. Vprašujoče je ošvrknil Leno in zavil na obvoznico.

»Kaj pa če greva direkt domov in nama naredim eno fajn večerjo? Špagete z gobicami ali pa z melancani in s pestom?«

Odkimala je in se mu nasmehnila, on pa tudi ni vztrajal. Z obvoznice je zavil proti Rudniku in naprej proti Škofljici.

Deset minut kasneje je ustavil pred begunskim centrom na robu Ljubljanskega barja in jo zaskrbljeno pogledal. Bilo je pozno popoldne in za sabo je imela dve izmeni v bolnišnici.

Poljubila ga je in se mu nasmehnila, potem pa brez besed izstopila.

»Ne pozabi poklicat, da pridem pote.«

»Ne bom.«

Čez cesto na vogalu je opazil skupino temnopoltnih moških, kadili so in klepetali. Niso vzbujali zaupanja, a videz vara. Lena je o beguncih, s katerimi je delala, vedno pravila vse najlepše. Morda od tod nezaupanje.

Medtem je izginila v stari stavbi, on pa je odpeljal proti domu.

*

Imel je srečo, da je našel parkirni prostor le kakih sto metrov od njunega bloka. Iz prtljažnika je vzel vrečke s špecerijo in zaobšel električni skiro. Pred vhodom je poiskal ključe, toda bilo je odklenjeno. Pozdravil je obraz, ki ga ni poznal, in poklical dvigalo, v katerem je rahlo smrdelo po gospodu Videmšku. Nekdo mu bo moral reči, naj začne uporabljati stopnišče.

Doma je razpakiral, se preoblekel v trenirko in v zamrzovalniku našel zelenjavno lazanjo. Lena je bila vegetarijanka. On je še vedno jedel meso, vendar mu tega nikoli ni očitala. Ubijanju se ne moreš izogniti, celo postopnemu ubijanju samega sebe ne. Kje točno potegneš mejo, pri klavnicah ali hoji po mravljah, se mu je od nekdaj zdela stvar individualne odločitve.